

Analiza bećarca i bikijade kroz pojmove teške i disonantne baštine

Kelava, Manuela

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:753010>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-30**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI

Ak. god. 2021./2022.

Manuela Kelava

**Analiza bećarca i bikijade kroz pojmove teške i disonantne
baštine**

Završni rad

Mentor: dr. sc. Helena Stublić, doc.

Zagreb, rujan 2022.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

Zahvaljujem svima koji su mi tijekom trajanja preddiplomskog studija na bilo koji način pomogli i pružali mi podršku ove tri godine. Posebna zahvala ide mojim roditeljima i mentorici doc. dr. sc. Heleni Stubić.

Sadržaj

Sadržaj.....	ii
1. Uvod.....	1
2. Pojmovi nematerijalne, teške i disonantne baštine	2
2.1. Nematerijalna kulturna baština.....	2
2.2. UNESCO i nematerijalna baština.....	3
2.2.1. UNESCO-ve liste.....	4
2.3. ICOM i nematerijalna baština	5
2.4. Teška i disonantna baština.....	6
3. Bećarac kao fenomen teške baštine	9
3.1.1. Slučaj policajke protiv bećarca	10
3.1.2. Slučaj umjetnice protiv bećarca	13
4. Bikijada kao fenomen teške baštine.....	17
4.1. Prava životinja i bikijada.....	19
5. Zaključak.....	21
6. Literatura i internetski izvori	22
7. Popis priloga:	25
Sažetak	26
Summary	27

1. Uvod

Nematerijalna kulturna baština u posljednje se vrijeme sve više stavlja u fokus muzejske djelatnosti, posebice dio koji je označen nazivom teška baština. U ovom radu pokušat će se pobliže odrediti pojam nematerijalne kulturne baštine kroz definicije i postavke UNESCO-ove *Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine iz 2003.*, ali i kroz pogled Međunarodnog vijeća muzeja (ICOM). Osim osnovnih postavki o nematerijalnoj baštini, predstaviti će se teorijski okvir pojmova teške i disonantne baštine. Radom će se pružiti kritički osvrt na dosad objavljenu stručnu literaturu relevantnu za temu. Kako bi se navedeni pojmovi teške i disonantne baštine jasnije pojasnili, objasniti će se kroz primjere. Cilj ovoga rada je kroz dva naizgled nespojiva primjera, bećarac i bikijadu, dati objašnjenje pojmova teške i disonantne baštine te ukazati na važnost očuvanja nematerijalne baštine, ali i na etičke probleme koji se javljaju u društvu, a usko su vezani uz ove primjere i pojmove.

Osnovna ideja rada potekla je od osobne povezanosti s bećarcem i njegovim izvedbama, ali i etnologijom kao drugom studijskom grupom. Bećarac je kao izvedbeni oblik u javnosti nekoliko puta bio tema rasprava i nesuglasica te je upravo takva situacija potaknula pisanje rada na ovu temu. Osobno izvođenje i sudjelovanje u kreiranju ovog fenomena doprinosi boljem poznavanju tematike. Bikijada ili borba bikova naizgled je nespojiva s bećarcem. Ono što povezuje ova dva primjera je upravo javni diskurs i dvojno mišljenje o etičnosti ova dva fenomena nematerijalne kulturne baštine.

Na početku samoga rada predstaviti će se osnovne definicije pojmova nematerijalna baština, teška baština te disonantna baština, ali i sama povezanost ovih pojmova. Veliku ulogu u zaštiti i očuvanju nematerijalne baštine ima UNESCO te će se u radu objasniti i gledanje ove organizacije na kulturnu baštinu te način očuvanja iste kroz Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva. Temelj u radu čine etnološki i muzeološki stručni radovi te novinski članci objavljeni na internetu.

2. Pojmovi nematerijalne, teške i disonantne baštine

2.1. Nematerijalna kulturna baština

Prema riječima Nikočević, baština je svojevrsan „metaproizvod“ kojemu su temelj povijesni fragmenti. Ona navodi kako baština ne postoji već se kreira od strane zajednice. Navodi da takva vrsta kulturnog naslijeđa u zajednici postaje vrijednost te se odnosi na prošlost, ali i na budućnost. (Nikočević, 2012:7-8) Smith u svom radu „Uses of Heritage“ daje svoj pogled na definiciju baštine. Smith također smatra kako baština ne postoji, već je praksa, uključena u gradnju vrijednosti i shvaćanja. (Smith, 2006:11). Za razliku od UNESCO-a koji daje jasne i precizne definicije što se to ubraja pod baštinu, Smith kaže kako je baština kulturni proces te da baština nije samo materijalna pojava (Smith, 2006:44). Nematerijalna baština obuhvaća procese koji stoje iza nekog fenomena materijalne kulture. Ona se odnosi na običaje, vjerovanja, znanja i vještine koje se kroz generacije prenose usmenom predajom, a zajednice, grupe, društva ili pojedinci se s ovim pojavama identificiraju kao sa svojom baštinom.

Stublić navodi kako materijalna i nematerijalna baština čine neraskidivu cjelinu:

„Samo priznavanje i definiranje nematerijalne baštine svodi cijelu raspravu o naravi i biti baštine upravo na pitanje egzistencije baštine (u materijalnom i nematerijalnom obliku) izvan onih kojim ta baština pripada ili je prakticiraju. Tim više, ovako postavljena teza navodi na zaključak da ne postoji segment materijalne baštine koji u sebi ne nosi određeni nematerijalni aspekt. Jer naime, nematerijalna baština ne postoji ako ne poprima neki svoj fizički ili izvedbeni oblik u vremenu i prostoru, kao što ne postoji ni materijalna baština bez svojega nematerijalnog aspekta koji upravo taj predmet/spomenik/građevinu i sl. čini onime što ona jest.“ (Stublić, 2019: 247-248)

Uzmimo za primjer čipku. Čipka kao predmet je proizvod, materijalno dobro, dok je umijeće izrade iste te čipke, dakle proces, ono što se smatra nematerijalnom baštinom. U nematerijalnu baštinu, prema Careku ubrajamo sljedeće:

- jezik, dijalekte, govore i toponimiku, te sve vrste usmene književnosti
- folklorno stvaralaštvo na području glazbe, plesa, predaje, igara, obreda, običaja, mitologije i dr.
- tradicijska umijeća i obrte

- kulturološke prostore na kojima se češće sreću tradicionalne pučke vrijednosti - mjesta gdje se pričaju priče, održavaju sajmovi i svetkovine ili se učestalo odnosno redovito prakticiraju narodni običaji - u dnevnim ritualima, godišnjim procesijama itd. (Carek, 2004:69-70)

2.2. UNESCO i nematerijalna baština

U svojim glavnim odrednicama rada, UNESCO dalje sljedeću definiciju nematerijalne kulturne baštine:

„Nematerijalna kulturna baština označava prakse, reprezentacije, izraze, znanja, vještine – kao i instrumente, predmete, artefakte i kulturni prostore povezane s njima – koje zajednice, skupine i, u nekim slučajevima, pojedinci prepoznaju kao dio svoje kulturne baštine. Ovu nematerijalnu kulturnu baštinu, koja se prenosi s generacije na generaciju, zajednice i skupine neprestano stvaraju kao odgovor na svoje okruženje, njihovu interakciju s prirodom i njihovu povijest, te im daje osjećaj identiteta i kontinuiteta, promičući tako poštovanje kulturne raznolikosti i ljudske kreativnosti. Za potrebe ove Konvencije, razmatrat će se isključivo ona nematerijalna kulturna baština koja je kompatibilna s postojećim međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima, kao i sa zahtjevima uzajamnog poštovanja među zajednicama, skupinama i pojedincima, te održivog razvoja.“(UNESCO, 2003.)

Nematerijalna kulturna baština se prepoznaje u usmenoj tradiciji i izražavanju, uključujući jezik kao medij za prijenos nematerijalne baštine, u izvedbenim umjetnostima, društvenim praksama i ritualima te svečanostima. Također tu pripadaju i tradicijski obrti te znanja i prakse vezane uz prirodu i svemir. Prema *Konvenciji za očuvanje nematerijalne kulturne baštine* iz 2003., ciljevi donesenog dokumenta su:

- čuvati nematerijalnu kulturnu baštinu;
- osigurati poštovanje nematerijalne kulturne baštine dotičnih zajednica, skupina i pojedinaca;
- podići svijest na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini o važnosti nematerijalne kulturne baštine i osigurati njezino uzajamno uvažavanje;
- osigurati međunarodnu suradnju i pomoć.

2.2.1. UNESCO-ve liste

Ova konvencija rezultirala je osnivanjem dviju listi kojima se nastoji zaštititi nematerijalna kulturna baština na svjetskoj razini. Prva je *Reprezentativna lista nematerijalne kulturne baštine čovječanstva*. Lista je sastavljena s ciljem osiguravanja bolje vidljivosti nematerijalne baštine te kako bi se podigla svijest o značaju i kako bi se potaknuo dijalog koji će poštovati kulturnu raznolikost u svijetu. Hrvatska na Listu ima 16 upisanih fenomena, a to su:

- Čipkarstvo u Hrvatskoj,
- Dvoglasje tijesnih intervala Istre i Hrvatskog Primorja,
- Festa Sv. Vlaha, zaštitnika Dubrovnika,
- Godišnji proljetni ophod kraljice ili ljelje iz Gorjana,
- Godišnji pokladni ophod Zvončari s područja Kastavštine,
- Procesija Za Križen na otoku Hvaru,
- Umijeće izrade drvenih tradicijskih dječjih igračaka s područja Hrvatskog Zagorja,
- Sinjska Alka, viteški turnir u Sinju,
- Medičarski obrt na području Sjeverne Hrvatske,
- Bećarac – vokalno-instrumentalni napjev s područja Slavonije, Baranje i Srijema,
- Nijemo kolo s područja Dalmatinske Zagore,
- Klapsko pjevanje,
- Mediteranska prehrana na Hrvatskom Jadranu, njegovoj obali, otocima i dijelom zaleđa,
- Međimurska popevka, tradicijski napjev Međimurja,
- Umijeće suhozidne gradnje,
- Umijeće sokolarenja.

Druga lista je *Lista nematerijalne kulturne baštine kojoj je potrebno hitno očuvanje*, odnosno za koju postoji opravdana bojazan da će nestati, izumrijeti. Cilj je poduzeti određene mjere zaštite te pomoći državama revitalizirati ugrožene fenomene. Hrvatska ima samo jednu stavku na tom popisu, a to je glazbeni izričaj *ojkanje*.

Razni autori pisali su na temu UNESCO-a i njegovih Listi. Postavlja se pitanje, po čemu su pojedini elementi „reprezentativni“, što ih to izdvaja iz ostalih fenomena? Zebec u svom se radu također osvrće na ovu problematiku.

„Moraju li nominacije baštine koja se upisuje na prvi popis biti reprezentativne i znači li to da je samim time i popis tako odabrane i istaknute svjetske baštine reprezentativan? Što znači biti reprezentativan, za koga? Naravno, nametnulo se i mnogo važnije pitanje: tko odlučuje o reprezentativnosti? Je li to UNESCO kao međunarodna organizacija, države članice i potpisnice konvencije, lokalne zajednice kojima je ova konvencija zapravo namijenjena ili stručnjaci koji su na različite načine angažirani na svim razinama?“ (Zebec, 2013:320).

Celibašić u svom radu daje svojevrsan odgovor na ova pitanja. Navodi kako je od strane UNESCO-a dogovoreno da upravo zajednice trebaju imati odlučnu ulogu u odabiru, kanoniziranju svoje baštine. Zajednice same kreiraju svoju baštinu. Tvrdi kako ne postoji objektivna prošlost s obzirom na to da zajednice same interpretiraju i grade baštinu, odnosno povijest. Navodi da tradicija i baština ne opisuju kvalitetu određene prakse, već joj daje simboličko značenje (Celibašić, 2013:306).

2.3. ICOM i nematerijalna baština

Međunarodno vijeće muzeja (eng. International Council of Museums - ICOM) navodi kako su muzeji upravo ti koji imaju važnu ulogu u zaštiti nematerijalne baštine. Navode da baština nisu samo predmeti i zbirke, već i nematerijalne manifestacije koje su dokaz izražavanja. Temom nematerijalne baštine ICOM se bavi od objave UNESCO-ve Konvencije iz 2003. godine, a 2004. je u Seulu, tijekom 20. Generalne konferencije upravo nematerijalna baština bila glavna tema. Konferencija je imala za cilj podići svijest o važnosti nematerijalne baštine za kulturnu i biološku različitost, a okupila je 1462 sudionika iz više od 100 zemalja svijeta. Kolveshi u svom radu „Muzeji i nematerijalna baština“ navodi kako: „Očuvanje tradicionalne nematerijalne kulture prošlosti ujedno kao cilj postavlja i njezinu promociju na području ljudske kreativnosti u budućnosti. Drugim riječima, kako su muzeji djelatni u zaštiti i prenošenju nematerijalne kulturne baštine, jednako je tako pred njima zadaća pronalaženja novih načina interpretacije i prezentacije te baštine na prostorima i u okruženju srodnom muzejskome, stvarnom ili virtualnom“ (Kolveshi, 2004:62).

Samo neki od dogovora postignutih na Konferenciji, kako navodi Kolveshi, su:

- „ICOM podržava UNESCO-ovu Konvenciju o zaštiti nematerijalne kulturne baštine iz 2003.,
- preporučuje svim vladama da odobre tu konvenciju,
- potiče sve države, posebno one u razvoju, u kojima postoji jaka usmena tradicija, da osnuju fondove za promicanje nematerijalne baštine,
- poziva sve relevantne muzeje koji skupljaju, čuvaju i promoviraju nematerijalnu baštinu da posebnu pozornost obrate konzerviranju svih kratkotrajnih zapisa, s naglaskom na elektroničkoj i dokumentarnoj evidenciji baštine,
- požuruje nacionalne i lokalne vlasti da usvoje i djelotvorno provedu odgovarajuće lokalne zakone i odredbe o zaštiti nematerijalne baštine,
- preporučuje da muzeji posebnu pozornost usmjere na svaki pokušaj zloporabe izvora nematerijalne baštine i njezine komercijalizacije bez koristi za osnovne čuvare i da ga spriječe,
- poziva regionalne organizacije, nacionalne komitete i ostala tijela ICOM-a na aktivnu suradnju s lokalnim agencijama radi razvijanja i implementiranja navedenih pravnih instrumenata te na potrebno obrazovanje osoblja odgovornoga za djelotvornu provedbu,
- preporučuje da svi programi obrazovanja za muzejske stručnjake istaknu važnost nematerijalne baštine i razumijevanje nematerijalne baštine postave kao uvjet za kvalifikaciju.“ (Kolveshi, 2004:63)

Jedan od najdugoročnijih rezultata Konferencije je Međunarodni časopis nematerijalne baštine kojeg od 2006. izdaje Nacionalni muzej Koreje. Ovaj je časopis posvećen akademskim i stručnim radovima koji služe promicanju svakog aspekta nematerijalne baštine širom svijeta.

2.4. Teška i disonantna baština

Teška baština je pojam koji se u suvremenoj muzeologiji javlja tek nedavno. Pojam je to kojim se opisuju kontroverzne teme iz prošlosti, ali i sadašnjosti, s kojima se ljudska zajednica ne identificira tako lako. Teška baština nerijetko izaziva prijepore u društvu te se zbog toga i

naziva teškom. Teška se baština bavi uznemirujućim temama, a ne poviješću napretka ili „pozitivnom i lijepom“ poviješću s kojima se muzeji tradicionalno bave u svojem radu. Harju u radu „Muzeji i teška kulturna baština“ navodi kako ne postoji definicija teške baštine koja bi se mogla uklopiti globalno, u svim državama, u sve vrijeme upravo zbog specifičnosti svake situacije u kojoj se pojedine države nalaze. Ono što je jednoj zajednici teška baština, moguće je da će drugoj biti svakodnevnica te upravo na toj razlici nastaju prijepori i rasprave (Harju, 2012:79-80). Stublić u "Lice i naličje baštine: prilog raspravi o pojmu teške baštine" navodi da pojedini baštinski fenomeni moraju imati određene karakteristike kako bi se smatrali teškom, a to su: teška za istraživanje, teška za interpretaciju i teška za komunikaciju, odnosno prezentaciju. S druge strane, Stublić navodi i kako ovom viđenju pojma teška baština postoje protuargumenti. Nešto ili je ili nije baština te da je svaka baština potencijalno nekome teška.

„Neovisno o svom karakteru, neki segment baštine ili postoji kao takav u kolektivnoj svijesti društva ili ne postoji. Distinktivnost pojmova baština i teška baština implicira da je moguće preciznim sustavom kriterija odrediti crtu razgraničenja baštine od teške baštine. S druge pak strane, sasvim je valjan argument da sva baština za nekoga može biti teška, što ovisi o promatraču i poziciji koja se zauzima prilikom evaluacije. Baština kao društveni konstrukt podložan različitim interpretacijama i korišten u raznorodne svrhe oko kojeg ne postoji nužno uvijek društveni konsenzus u svojoj biti jest teška baština. Baština kao pojam označava nešto što je naslijeđeno i dio je identiteta neke zajednice ona može biti prepoznata ili ne mora, ovisno o različitim okolnostima.” (Stublić, 2019:259-261).

Teška se baština ostvaruje u onom trenutku kada ju društvo identificira kao nepoželjnu, kada se s njom suočava. Takvi baštinski fenomeni dovode do preispitivanja zajedničke prošlosti, preispitivanja identiteta i vrijednosti koji su do tada vrijedili (Stublić, 2018: 282).

Disonantnom baštinom naziva se koncept koji predstavlja nesklad ili nekoherentnost s obzirom na baštinu. Uvode ga Tunbridge i Ashworth 1996. godine. Smith navodi kako Tunbridge i Ashworth zapravo tešku baštinu definiraju kao disonantnu (Smith, 2006:80). Pojednostavljeno, disonantnom baštinom bismo mogli nazvati svaki fenomen koji uzorkuje prijepore. Autori ga najčešće stavljaju kao sinonim za tešku baštinu.

„Iz toga proizlaze i sukobljene interpretacije baštine objekata, mjesta, događaja, osoba ili praksi iz prošlosti koje stvaraju disonancu i dovode u pitanje dominantne percepcije baštine. Velik problem koji iz toga proizlazi jesu konflikti koji nastaju kod onih koji

konzumiraju tu istu baštinu i trebaju inkorporirati kontradiktorne ideje u svoje psihološke konstrukte“ (Stublić 2018:286).

U hrvatskom kontekstu, u stručnoj literaturi, ali i javnom diskursu, najčešće se za ovakve vrste fenomena koristi izraz teška baština. Stublić navodi kako se teška baština komunicira promotivnim tekstovima tako da se raspravu, odnosno disonancu, iznosi eksplicitno te da ju se naglašava. Navodi također da se teška ili disonantna baština komunicira tako da joj se rekonstruira značenje te se ono prikaže u društvu (Stublić 2018:286).

3. Bećarac kao fenomen teške baštine

Kako bismo ovaj baštinski fenomen stavili u kontekst nematerijalne, a zatim i teške baštine, potrebno je prikazati što je to uopće bećarac i na koje se načine izvodi. Bećarac je vokalno-instrumentalni napjev s područja Slavonije, Baranje i Srijema. Naziv, prema Hrvatskom jezičnom portalu, potječe od turske riječi *bekar* koja u hrvatskom jeziku označava momka, mladog neženju, samca, *lolu*, *bekriju* sklonog raskalašenom životu, piću, jelu i ženama (Hrvatski jezični portal, 2006.). Bećarac je veselog teksta, ispunjen metaforama i alegorijama. Najčešće se pjevao u prigodama kada se narod okupljao, primjerice na svadbama. Sastoji se od dva deseteračka stiha koji se najčešće rimuju na krajevima te se izvodi u različitim melodijskim obrascima, sve u ovisnosti od lokaliteta s kojeg dolazi. Tematika koja se obrađuje u bećarcu je raznovrsna, od prkosa i inata, do izražavanja ljubavi prema svome kraju i drugoj osobi. Danas se izvodi uz tamburašku pratnju, dok su u prošlosti bećarac pratile gajde ili tambura samica. Obično se izvodi na način da se prvi stih otpjeva od strane soliste, a zatim taj isti stih ponove svi ostali izvođači. Nakon toga se pjeva drugi stih, na isti način. Nerijetko se bećarci izvode u stilu „natpjevavanja“ gdje se dva ili više solista natječu koji će biti domišljatiji i dosjetiti se boljih bećaraca. Osoba koja ima dobru dikciju, jak glas, koja ima širok repertoar već poznatih stihova, ali i smisao za oblikovanje novih bećaraca, u društvu će se smatrati boljim pjevačem, bećarom. Izvedba bećaraca ovisi o kontekstu u kojem se izvodi. Primjerice, na svadbama će se pjevati mladenki, mladoženji, kumu, kuharicama, u vrijeme poklada se pjevaju bećarci skladni tom vremenu i tako dalje.

Primjer triju svatovskih bećarca:

„Naša mlada lipa je k'o beba,
mladoženja samo u nju gleda.“
„Mladoženja i tvoje je prošlo,
sad si mladoj pod papuču doš'o.“
„Svatovi se kite ružmarinom,
naša mlada dogodne sinom“

Pokladni bećarac:

„Poklade su i ludi su dani,
Tu se nađe i žena pijani“
„Poklade su da pivaju lole,
a korizma da se babe mole“

Danas se bećarci sve rjeđe izvode u izvornom obliku. Najčešće se izvode tijekom organiziranih manifestacija (poput smotri, seminara, festivala) unutar folklornih društava i ansambala. Nerijetko i estradni glazbenici obrađuju ovaj napjev te time pridonose očuvanju bećarca.

Kao što je već i navedeno, tekst bećarca ovisi o kontekstu njegovog izvođenja. Najčešći oblik izvođenja ovog fenomena je tijekom mnogobrojnih mimohoda i povorci koji su organizirane tijekom folklornih festivala i manifestacija. Pjeva se ostalim sudionicima, slučajnim prolaznicima, publici, domaćinima itd. Tekst može izazvati dvojne reakcije kod slušatelja, odnosno publike. U primjeru pokladnog bećarca „Poklade su da pivaju lole, a korizma da se babe mole“, s jedne strane imamo šalu na račun korizme koje je vrijeme skrušenosti i molitve, odnosno najavu da uskoro prestaje zabava, smijeh i razuzdanost. Drugo tumačenje ovog bećarca može biti uvredljivo za nekoga po religijskoj, rodnoj, ali i dobnoj osnovi. Sljedeća dva primjera dokazuju da ovakva međusobna nerazumijevanja mogu eskalirati. .

3.1.1. Slučaj policajke protiv bećarca

Upravo se na disonanci, međusobnom nerazumijevanju, temeljila rasprava u drugoj polovici 2015. godine u „Slučaju bećarac“. „Slučaj bećarac“ je naziv koji je dodijeljen od strane medija ovom događaju koji je eskalirao sudskim procesom. Tijekom manifestacije „Ljeto valpovačko“, sudionik je dobio prekšajnu prijavu za ravnopravnost spolova jer je tijekom mimohoda otpjevao bećarac:

„Mala moja, ti u plavoj bluzi,
dođi bliže pa mi se naguzi.“

Sudionika je tužila policajka koja je za to vrijeme bila na dužnosti. Događaj je bio iznimno medijski popraćen te je u javnosti izazvao velike rasprave oko toga je li ovakav tekst pjesme prihvatljiv ili ne, pogotovo kada se radi o službenoj osobi. Velik broj internetskih portala, što

možemo vidjeti i na Slici 1, objavio je tekstove na ovu temu, osuđujući ili podržavajući bećarac (Glas Slavonije, Večernji list, SB plus, SiB portal, 24 sata, Indeks itd.).

Slika 1: Snimka zaslona članka na temu suđenja bećarcu. (Preuzeto s portala večernji.hr)

Većina ovih tekstova staje u obranu bećarca i same tradicije izvođenja. Komentari čitatelja ispod članaka također su u velikom broju usmjereni na stranu bećarca kao zaštićene baštine. Brojni mediji svoj su stav gradili na izjavama poznatih stručnjaka u području bećarca i baštine (umjetnički voditelj profesionalnog ansambla LADO Ivan Ivančan, etnolog Tvrtko Zebec, muzikolog Mihael Ferić itd.). U nastavku je cijeli komentar Zlatka Boureka, hrvatskog redatelja animiranih filmova, scenografa i karikaturista:

„Upitan da prokomentira aktualnu priču oko bećarca, kada je Branimir Čolaković policajki otpjevao stihove 'Mala moja, ti u plavoj bluzi, dođi bliže pa mi se naguzi...' svestrani umjetnik, redatelj brojnih animiranih filmova, scenograf, slikar i karikaturist Zlatko Bourek automatski vraća drugim dvostihom: 'Policijo puške na ramena, od mene je pobjegla žena./Nije meni što pobježe ona, neg' što nosi gaće od najlona'. Bourek za sebe kaže da je doktor za bećarac. U svom opusu ima i istoimeni animirani film, radio je kazališnu predstavu, izložio seriju grotesknih kipova pod nazivom 'Bećarska rapsodija'... 'To su takozvane sramotske pjesme koje rade po sistemu dovikivanja jednog drugome. Ti dvostisi nikad nisu usmjereni protiv nekoga, nego su

to duhovite i pametne opaske onoga koji i na tabu temu zna reći nešto zgodno', kaže Bourek te dodaje da je sam nemali broj puta taj dvostih, u kojem je policija ranije bila milicija, uzvikivao na Gornjem gradu - policajcima.'(...)Uvijek će biti doslovnog shvaćanja, no ti ljudi valjda ne znaju da svi narodi imaju svoje bećarce, samo se drukčije zovu kod Talijana ili Španjolaca. Domišljato dobacivanje postoji svuda, čak i kod rigidnih Austrijanaca i pretjerano je na to se vrijeđat'" (tportal.hr, 2015.).

Gore spomenuti, sada bivši ravnatelj ansambla LADO, Ivan Ivančan, govori kako se ne može vrijeđati drugoga bećarcem pod izlikom da je to narodno blago. Navodi da mu ne bi palo na pamet da njegov ansambl izvede neki od bećaraca takve vrste. Osuđuje izvedbu spornog bećarca i govori kako je u ovom slučaju „bećarac korišten kao alibi za bezobrazluk“ (tportal.hr, 2015.).

Jedna od osoba zaslužnih za uvrštavanje bećarca na UNESCO-vu Listu je etnolog Tvrtko Zebec koji navodi kako se ovaj slučaj može gledati dvojako te nemamo neko jednoznačno rješenje:

„Ako se gleda samo pravna strana, u slijepoj smo ulici i do izražaja dolazi paradoks kad se u pravne okvire želi smjestiti nečiji osjećaj identiteta i kulture. Kad bismo na taj način nastojali zaštititi ljudska prava, ne bismo smjeli govoriti ni viceve. S jedne strane, ako oštro gledamo prema policajki koja je željela zaštititi svoja rodna prava, možemo reći da ne razumije tradiciju i nema simpatija za tradicijski način izražavanja. A s druge strane, treba razumjeti njene osjećaje. U svakom slučaju, bit će zanimljivo pratiti kako će sudac presuditi“ (tportal.hr, 2015.).

S druge strane, dio medija podržava stav policajke i pokušava spriječiti diskriminaciju po spolu. Policajka dobiva potporu udruge B.A.B.E¹ te se dio javnosti izjašnjava protiv bećarca te staje u obranu prava žena. U brojnim komentarima čitatelji postaju svojevršni „stručnjaci“ za bećarac, ističući njegovu vrijednost za kulturu i činjenicu da je zaštićeno dobro (Gačić, 2016:174-177). Iz ovoga vidimo kako naizgled naivan fenomen kulturne baštine postaje teškom baštinom. S jedne strane, govori se o baštini s kojom se identificira velik broj građana, ne samo Hrvatske, nego i Bosne i Hercegovine i Srbije, gdje se bećarac može pronaći u izvedbama. S druge strane, dovodi se u pitanje ravnopravnost spolova. Iz komentara ispod članaka moguće je isčitati emocionalnu povezanost s bećarcem te osobnu uvrijeđenost pojedinaca koji su smatrali da se ovom tužbom ne sudi samo osobi koja ga je otpjevala, nego

¹ B.a.B.e su organizacija osnovana sa svrhom promicanja i zaštite ženskih ljudskih prava koja se usredotočila na promicanje rodne ravnopravnosti i osiguravanje jednakih mogućnosti. (preuzeto s web stranice babe.hr, pristup: 20.8.2022)

cijelom jednom kulturnom dobru. Bećarac se dolaskom u javni prostor pretvara u dio popularne kulture zbog činjenice da se oko njega raspravlja o moralnim vrijednostima današnjeg društva. Gačić tvrdi kako je bećarac u ovom slučaju dobio puno više medijskog prostora nego je to bio slučaj kada je uvršten na UNESCO-vu listu 2011. godine. Gačić govori kako se danas bećarac više ne izvodi u svrhu relevantne komunikacije te se osobe koje slušaju izvedbu ne identificiraju osobno s tekсом koji se pjeva. Iz svega ovoga vidljivo je da je bećarac i danas aktualna tema koja izaziva reakcije (Gačić, 2016:174-177). Bećar i njegov bećarac su 2015. oslobođeni optužbi no nakon ponovne tužbe 2018., sutkinja u Valpovu nepravomoćno ga je proglasila krivim da je pjevajući bećarac povrijedio osobno dostojanstvo i ponizio policijsku službenicu. Određena mu je novčana kazna od 1500 kuna za vrijeđanje po spolu te 500 kn zbog vrijeđanja službene osobe.

3.1.2. Slučaj umjetnice protiv bećarca

Bećarac se po drugi puta pronašao u samom vrhu medijskog prostora u srpnju ove godine (2022.), Redateljica i multimedijalna umjetnica Arijana Lekić-Fridrih oblikovala je audiovizualnu instalaciju pod nazivom „Nema žene bolje od krmače“. Instalacija je postavljena na festivalu Perforacije kojeg organizira udruga Domino². (Glas Istre, 2022.) U ovom slučaju, sporni bećarac, kojemu ne znamo vrijeme i mjesto izvedbe glasi:

„Nema žene bolje od krmače,
mo'š je klati, mo'š je i je**ti“

Autorica tvrdi kako ju ovaj napjev zabrinjava, s obzirom da takve stihove slušaju djevojčice i dječaci u vrlo mladoj dobi te im se usađuje normalnost ovakvih pojava. Autorica postavlja pitanje želimo li mržnju prema ženama ostaviti u naslijeđe sljedećim generacijama. Zalaže se za opstanak bećarca u narodu, ali pod uvjetom da se promijeni njegov sadržaj. (Indeks.hr, 2022)

² Udruga Domino je organizacija civilnog društva koja djeluje u područjima kulture. Za cilj ima propitivanje tradicionalnih normi u društvu (preuzeto sa službenih stranica Udruge Domino, <https://thisisadominoproject.org/udruga-domino-o-nama/>, pristup: 20.8.2022.)

I na ovo propitivanje bećarca, mediji su odreagirali brojnim člancima, poput ovoga prikazanog na Slici 2:

Umjetnicu šokirao bećarac "Nema žene bolje od krmače, moš je klati, moš je i je*ati"

Index Magazin
11.7.2022.

Podijeli 2,1 tisuć

NAJNOVIJE NAJČITANIJE VEZANO

- 2 min** Kylie Jenner u videu rezala tikvicu "kao Kendall", Kris poručila: Ovo je genetski
- 12 min** Stotine tisuća ljudi stoje u redu da vide kraljičin lijes, mogli bi čekati i 30 sati
- 48 min** Meghan Markle nije se vozila s Kate Middleton i Camillom u procesiji, otkriveno zašto
- 2 h** Hedonizam, ljubavnice i propast monarhije: Tko su bila prva dva kralja Charlesa?
- 2 h** Kuća-gljiva slavnog arhitekta prodaje se za 34 milijuna kuna, pogledajte unutrašnjost

Slika 2: Snimka zaslona jednog od naslova vezanih za Lekić-Fridrih na internetskom portalu. (Preuzeto s portala indeks.hr)

Čitanjem komentara ispod članaka na ovu temu, dolazimo do odgovora čitatelja koji se osvrću da, iako su Slavonci i većinu života se identificiraju s bećarcem, za gore navedeni do sada nisu čuli. Zanimljiva je činjenica kako se i velik broj žena zauzima za bećarac, brani ga, te navodi kako se nitko ne ljuti na otpjevane „masne“ bećarce. No za razliku od slučaja policajke protiv bećarca, velik je broj komentara neutralan. Čitatelji navode kako za svaki bećarac postoji vrijeme i mjesto, kako je dio tradicije, ali da ovaj konkretno primjer ne podržavaju, niti su za to da ga se pjeva.

Kao odgovor na javnu osudu bećarca, u televizijskoj emisiji RTL Direkt, snimljen je prilog kojim se folklorni amateri (KUD „Tena“ iz Đakova) osvrću na sporan slučaj. Na Slici 3 priložen je naslov internetskog portala, nastao nakon objave emisije RTL Direkt.

BEĆARCI SA SEKSISTIČKIM STIHOVIMA

Zagrebačka umjetnica obrušila se na slavonske bećarce, iz Đakova joj stigao odgovor

15.07.2022 08:40 SIB.HR

Slika 3: Snimka zaslona članka na temu odgovora umjetnici. (Preuzeto sa portala sib.net.hr)

Sudionici komentiraju kako se u ovom slučaju uzeo jedan bećarac i na njemu temeljio cijeli rad autorice, umjesto da se sagledala kompletna slika. Preciznije, sudionici navode kako je autorica trebala prvo proučiti najčešće izvođene tekstove bećaraca i vidjeti kako je uvredljivih bećaraca jako malo u usporedbi s onim kojima se hvali svoje podrijetlo, ljubav prema tradiciji i običajima. Folklorasi su autorici odgovorili bećarcem, kako tradicija i nalaže:

"Alaj volim kad se neko jedi,
pa od jedi ne može da glediti".

Kazivači se u ovom intervjuu osvrću i na činjenicu da žene prilikom izvođenja bećaraca nisu ostajale „dužne“ muškim pjesmama:

"Imam dragog kojem se ne diže,

sa stolice kad punica stiže.“

Tvrde da se u bećarcu niti jedna strana obično ne uvrijedi, da to nije ni cilj bećarca. Cilj je zabava, druženje i naprotiv autoričinog stava, šarmiranje žena. Iz navedenog disursa vidimo kako je bećarac živi fenomen te da je itekako aktualan. Rasprave vođene na ovu temu podižu vidljivost teme u društvu, svijest o problematičnim aspektima baštine te mogućoj diskriminaciji ili omalovažavanju. Time se podiže svijest o prijepornosti baštine, ali se i povećava vidljivost tema poput omalovažavanja ili diskriminacije kroz baštinu. Ova dva slučaja pokazuju da se tradicija revitalizira, da se izvlači iz zaborava te stavlja u druge kontekste.

4. Bikijada kao fenomen teške baštine

Bikijada je borba bikova u kojima se iskorištavaju prirodni instinski životinja kako bi se životinje, u ovom slučaju bikove, navelo da nasrću jedna na drugu. Tijekom borbi, životinje se pokušava razljutiti, potaknuti na agresiju. Uz to, borbe bikova su često popraćene kladionicama gdje se pokušava pogoditi koji će bik osvojiti bikijadu. Prikaz borbi bikova vidljiv je na Slici 4. Borbe bikova u Hrvatskoj se počinju organizirati sredinom 90-ih godina prošlog stoljeća. Prema udruzi Prijatelji životinja³ navode da su bikijade tradicija u dijelovima Bosne i Hercegovine, ali da za Dalmaciju i Dalmatinsku zagoru, gdje se održavaju borbe, nema dokumenata koji bi potvrdili bikijadu kao dio tradicije ovog područja (Prijatelji životinja, 2006.).

Slika 4: Prikaz borbe dvaju bikova. (Preuzeto sa stranice Prijatelji životinja)

³ Udruga Prijatelji životinja neprofitna je udruga koja promovira zaštitu i prava životinja te veganstva, kao etički, ekološki i zdravstveno prihvatljivog životnog stila. (Službena stranica Prijatelji životinja, <https://www.prijatelji-zivotinja.hr/index.hr.php?id=101>, pristup: 20.8.2022.)

„Što je s kulturnim praksama koje su kontroverzne – poput borbe s bikovima – ili čak protivne međunarodno priznatim ljudskim pravima? U svrhu Konvencije, može se uzeti u obzir samo ICH koji je kompatibilan s međunarodnim instrumentima ljudskih prava, uzajamnim poštovanjem među zajednicama i održivim razvojem. Elementi koji se smatraju kontroverznim mogu potaknuti plodnu raspravu.“ (UNESCO, 2011:6).

Gore navedeni citat u kojemu se iz UNESCO-a osvrću na temu teške baštine, upravo je primjer kako se na temelju rasprava i kontroverzi baština ili ostavlja u prošlosti ili se revitalizira, bilo u izvornom ili promijenjenom obliku. Borbe bikova ili bikijade potiču brojne rasprave u popularnoj kulturi. Udruga Prijatelji životinja zalaže se za ukidanje ovakve vrste tradicije. Iz udruge tvrde kako bez obzira na tradiciju, ova praksa predstavlja mučenje životinja, ali i opasnost za gledatelje. U medijima pratimo nebrojeno primjera ozljeda, čak i smrti osoba koje su nastradale tijekom borbi bikova.

„Korida koja je održana u Bakićima kod Olova u BIH nije dobro završila. Sukob dva bika, Žuje i Brijezonje, završio je tako da je jedan bik nasrnuo na drugoga. Taj je pak, u panici, probio zaštitnu ogradu i pobjegao. No, drugi nije odustao, nego ga je odlučio ganjati i van ograde. Ne pretjerano srčano i bijesno - više to djeluje kao da su obojica naumila pobjeći, pa su inscenirala sukob. U probijanju kroz ogradu, jedan je muškarac lakše ozlijeđen. To da mu ozljede nisu ozbiljne je čista sreća, s obzirom na to da su bikovi zaista krupni, a u tri ne paze na to nalazi li se netko ispred njih. Aktivisti se godinama diljem svijeta zalažu da se zabrane ovakve vrste zabava. Smatraju da je riječ o zlostavljanju životinja, koje su izložene ogromnom stresu, a u nekim zemljama ih se ubija“ (Jutarnji list, 2022).

Vlasnici bikova u ovim borbama ne vide ništa sporno. Navode kako bikovi nisu u borbi da se ozljede, već da se bore. Navode da je za vlasnika pobjeda velik prestiž te da se u bikove ulaže puno truda, vremena, ali i novca. Navode da su bikovi iznimno dobro zbrinuti te da tu nema maltretiranja (24 sata, 2020). I prema naslovnicama na internetskim portalima vidimo kako organizatori ne vide ništa negativno u ovakvim borbama, naprotiv, tvrde kako životinje uživaju u borbi. Primjer jednog od takvih naslova vidimo na Slici 5.

'OVO JE SKUP SPORT'

Bikijada u Šestanovcu: 'Nije ovo maltretiranje životinja, to su priče za djecu, njima je odlično'

Piše Vedrana Bekavac Šuvar, utorak, 28.7.2020. u 12:18

Ja volim bikove i borbe u koridi, ali vidite da bi bik došao do koride mukotrpan je to posao koji košta sa puno odricanja. Bikovi bodači se hrane posebnom hranom, naglašava gazda Neno

Slika 5: Naslov i fotografija uz izvještaj o bikijadi u Šestanovcu. (Preuzeto s portala 24sata.hr)

4.1. Prava životinja i bikijada

„Zabranjeno je životinje usmrćivati, nanositi im bol, patnju i ozljede te ih namjerno izlagati strahu i bolestima protivno odredbama ovoga Zakona. Zabranjeno je (...) obučavati životinje za borbe, organizirati borbe životinja, osim tradicionalnih natjecanja bikova ili sudjelovati u njima uz obveznu suglasnost i prisustvo veterinarskog inspektora, posjećivati ih i oglašavati te u vezi s borbama organizirati kladenje i sudjelovati u kladenju“ (Zakon o zaštiti životinja, 2019.)

Iz Udruge Prijatelji životinja navode da su se tijekom izrade gore ispisanog Zakona zalagali da se zabrane sve borbe životinja, što se odbilo jer se borbe bikovima smatraju dijelom tradicije. Dakle, zabranjenje su sve borbe, osim onih tradicijskih. Što je to točno tradicijska borba? Ako

se vati mo na definicije baštine i tradicije, svaka borba životinja za određenu zajednicu potencijalno može biti dio tradicije. Uskrađujemo li ovime pojedinim članovima društva pravo na baštinu? Iz Udruge govore kako se borbe bikova mogu gledati jednako kao i borbe pasa – kao mučenje životinja, nehumanost i poticanje nasilja. Jedan od većih problema bikijadi je i taj da se na njih gleda kao na razonodu, izlet i obiteljsku zabavu:

„Djeci ne dopuštamo gledati nasilne filmove, ali je u redu da gledaju krvave, nehumane i brutalne borbe životinja?! Što ih time učimo? Da je nasilje u redu ako nam taj drugi (životinja u ovom slučaju) ne može vratiti? Da je u redu iskorištavati druga živa bića radi vlastite zabave, jer njihova bol i agonija nisu bitne? Krv, bol i smrt životinja koje se na to prisiljava zabave radi nisu tradicijska vrijednost, već zločin. Svakom mislećem biću trebala bi biti jasna izopačenost ideje da jedno živo biće pati i umire radi nečije zabave. Onaj tko to ne može pojmiti, treba biti sankcioniran zakonski, neovisno o tome koja se životinja iskorištava“ (Jadrijević Tomas, 2012).

Iz udruge Prijatelji životinja govore kako je jedna od najvećih prepreka u sprječavanju borbi bikova turistička industrija. Navode kako se ovakve borbe vrlo često promoviraju uputničkim agencijama od strane promicatelja borbi (Prijatelji životinja, 2006.).

Niti jedna niti druga strana, čini se, ne popuštaju u svojim stavovima. Dok jedni tvrde kako su borbe bikova njihova tradicija i da nitko nema pravo oduzimati istu, drugi se protive istima uz argument da su borbe nehumane i nasilne. Iz udruge Prijatelji životinja pokušavali su izboriti zabranu održavanja bikijadi uz argumente da se bikove prije borbe izgladnjuje, da im se nepotrebno oštire rogovi te da im se daje rakija ili im se utrljava sol u njušku kako bi bili što agresivniji. Vlasnici bikova za borbu su uspjeli dokazati kako to ipak nije istina te su „pobijedili u ovoj borbi.“ (Jutarnji list, 2022.) Bikijade nisu registrirane kao nematerijalna kulturna baština te time nema osnove da se u Zakonu navode kao tradicionalne borbe, navode iz Prijatelja životinja. Ukoliko do uvrštavanja i dođe, iz ugrude naglašavaju kako bi ipak trebalo stati na stranu životinja, a ne tradicije. (Prijatelji životinja, 2006.).

5. Zaključak

Nematerijalnom baštinom nazivaju se prakse koje prethode stvaranju pojedinog kulturnog fenomena, posebice materijalne baštine. Brojni autori pisali su na ovu temu te na temu nematerijalne baštine, tako i sam UNESCO koji donosi Konvenciju o očuvanju nematerijalne baštine iz koje su stvorene Liste zaštićenih dobara. Takve baštinske prakse nerijetko potiču rasprave, prijepore i nesuglasice u društvu. Baština koja izaziva razdore, o kojoj društvo ima podijeljena mišljenja, naziva se teškom baštinom. Drugi ustaljeni naziv je disonantna, s obzirom na dvojnost mišljenja o istoj. Dva primjera iz Hrvatske, bećarac i bikijada, naizgled su fenomeni koji su ukorijenjeni u društvo te kao takvi i prihvaćeni. Oba primjera pokazuju da se teška baština ne mora tražiti u ratovima i međunarodnim konfliktima, već da je ona dio svakodnevice. Svaka baštinska pojava koja izaziva podijeljena mišljenja u društvu, može se nazvati teškom ili disonantnom baštinom. Kroz ova dva primjera vidljivo je kako baština nije relikv prošliosti, već da je živi organizam. Svakodnevno se mijenja te ju društvo prilagođava sebi.

6. Literatura i internetski izvori

1. B.A.B.E. <https://babe.hr/> (pristup 20.8.2022.)
2. CAREK, Rut, 2004. „Nematerijalna kulturna baština – UNESCO i njegova uloga“. *Informatica museologica*, 35 (3-4), 69-71
3. CERIBAŠIĆ, Naila. 2013. „Novi val promicanja nacionalne baštine: UNESCO-ova
4. Konvencija o očuvanju nematerijalne kulturne baštine i njezina implementacija“ *Proizvodnja baštine kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*, ur. Hameršak, Pleše, Vukušič. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku 295-311
5. Domino. 2022. „Udruga Domino – o nama“ <https://thisisadominoproject.org/udrugadomino-o-nama/> (pristup 20.8.2022.)
6. GAČIĆ, Marija. 2016. „Promišljanje slučaja bećarac kroz tekstove hrvatskih internetskih portala“. *Revija Đakovačkih vezova*. 174-177
7. Glas Istre. 2022. „Instalacija Lekić-Fridrih protiv bećarca: ‘Nema žene bolje od krmače’“ <https://www.glasistre.hr/kultura/instalacija-lekic-fridrih-protiv-becarca-nema-zene-bolje-od-krmace-805152> (pristup 20.8.2022.)
8. HARJU, Jari. 2012. „Muzeji i teška kulturna baština“ *Informatica museologica*, 43 (1-4), 79-72
9. Hrvatski jezični portal, „Bećar“ https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=eV1hUQ%3D%3D&keyword=be%C4%87ar (pristup 13.9.2022.)
10. Indeks Magazin. 2022. „Umjetnicu šokirao bećarac "Nema žene bolje od krmače, moš je klati, moš je i je*ati"“ <https://www.index.hr/magazin/clanak/umjetnicu-sokirao-becarac-nema-zene-bolje-od-krmace-mos-je-klati-mos-je-i-jeati/2379075.aspx> (pristup 20.8.2022.)
11. Jutarnji list. 2022. „Borba bikova završila bijegom iz improvizirane arene, jedan muškarac ozlijeđen“ <https://www.jutarnji.hr/vaumijau/novosti/borba-bikova-zavrсила-bijegom-iz-improvizirane-arene-jedan-muskarac-ozlijeđen-15230703> (pristup 20.8.2022.)
12. . KOLVESHI, Željka. 2004. „Muzeji i nematerijalna baština“ *Informatica museologica*, 35 (3-4), 62-65

13. Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske. 2011. „Nematerijalna dobra upisana na UNESCO-ov reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva“ <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/kulturna-bastina/vrste-kulturne-bastine/nematerijalna-kulturna-bastina/nematerijalna-dobra-upisana-na-unesco-ov-reprezentativni-popis-nematerijalne-kulturne-bastine-covjecanstva/5337> (pristup 20.8.2022.)
14. Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske. 2011. „Bećarac – vokalno-instrumentalni napjev s područja Slavonije, Baranje i Srijema“ <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/nematerijalna-dobra-upisana-na-unesco-ov-reprezentativni-popis-nematerijalne-kulturne-bastine-covjecanstva/becarac-vokalno-instrumentalni-napjev-s-podrucja-slavonije-baranje-i-srijema/7156> (pristup 20.8.2022.)
15. Prijatelji životinja. 2006. „Borbe s bikovima: Tradicija tragedije“ <https://www.prijatelji-zivotinja.hr/index.hr.php?id=350> (pristup 20.8.2022.)
16. Prijatelji životinja. „Zabrana borbi i insceniranih sukoba životinja“ <https://www.prijatelji-zivotinja.hr/index.hr.php?id=2296> (pristup 20.8.2022.)
17. NIKOČEVIĆ, Lidija. 2012. „Kultura ili baština? Problem nematerijalnosti“. *Etnološka tribina*. 42:7-56
18. SIB.HR. 2022. „Zagrebačka umjetnica obrušila se na slavonske bećarce, iz Đakova joj stigao odgovor“ <https://sib.net.hr/vijesti/regija/4259732/zagrebacka-umjetnica-obrusila-se-na-slavonske-becarce-iz-djakova-joj-stigao-odgovor/> (pristup 20.8.2022.)
19. SMITH, Laurajane. 2006. „Uses of Heritage“. New York: Routledge
20. STUBLIĆ, Helena. 2018. „Uvod u problematiku komodifikacije teške baštine“ *Studia ethnologica Croatica* 30, br. 1: 279-293.
21. STUBLIĆ, Helena. 2019. "Lice i naličje baštine: prilog raspravi o pojmu teške baštine." *Studia ethnologica Croatica* 31, br. 1: 239-264.
22. Tportal.hr. 2022. „Pitali smo autoritete za bećarac što misle o slučaju Slavonca i policajke“ <https://www.tportal.hr/kultura/clanak/pitali-smo-autoritete-za-becarac-sto-misle-o-slucaju-slavonca-i-policajke-20150929/print> (pristup 20.8.2022.)
23. UNESCO. 2003. „Konvencija o očuvanju nematerijalne kulturne baštine“ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000132540>

24. Večernji list. 2018. „Policajka na sudu poručila 'bećaru': Vi ste svoje otpjevali“ <https://www.vecernji.hr/vijesti/becar-ponovno-na-sudu-za-nas-je-jedina-prava-presuda-ona-osloba-ajuca-1285269> (pristup 20.8.2022.)
25. Zakon o zaštiti životinja. 2019. <https://www.zakon.hr/z/257/Zakon-o-za%C5%A1titi-%C5%BEivotinja> (pristup 12.9.2022.)
26. ZEBEC, Tvrtko. 2013. „Etnolog u svijetu baštine: hrvatska nematerijalna kultura u dvadeset i prvom stoljeću“ *Proizvodnja baštine kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*, ur. Hameršak, Pleše, Vukušič. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku 295-311
27. 24sata. 2020. „Bikijada u Šestanovcu: 'Nije ovo maltretiranje životinja, to su priče za djecu, njima je odlično““ <https://www.24sata.hr/news/bikijada-u-sestanovcu-nije-ovo-maltretiranje-zivotinja-to-su-price-za-djecu-njima-je-odlicno-708223> (pristup 20.8.2022.)

7. Popis priloga:

Slika 1: Snimka zaslona članka na temu suđenja bećarcu. Preuzeto sa: https://www.vecernji.hr/vijesti/becar-ponovno-na-sudu-za-nas-je-jedina-prava-presuda-ona-osloba-ajuca-1285269 (pristup: 14.09.2022.)	11
Slika 2: Snimka zaslona jednog od naslova vezanih za Ledić-Fridrih na internetskom portalu. Preuzeto sa: https://www.index.hr/magazin/clanak/umjetnicu-sokirao-becarac-nema-zene-bolje-od-krmace-mos-je-klati-mos-je-i-jeati/2379075.aspx (pristup: 14.09.2022.)	14
Slika 3: Snimka zaslona članka na temu odgovora umjetnici. Preuzeto sa: https://sib.net.hr/vijesti/regija/4259732/zagrebacka-umjetnica-obrusila-se-na-slavonske-becarce-iz-djakova-joj-stigao-odgovor/ (pristup: 14.09.2022.)	15
Slika 4: Prikaz borbe dvaju bikova, preuzeto s: https://www.prijatelji-zivotinja.hr/index.hr.php?id=2296 (pristup: 14.09.2022.)	17
Slika 5: Naslov i fotografija uz izvještaj o bikijadi u Šestanovcu, preuzeto s https://www.24sata.hr/news/bikijada-u-sestanovcu-nije-ovo-maltretiranje-zivotinja-to-su-price-za-djecu-njima-je-odlicno-708223 (pristup 14.9.2022.)	19

Analiza bećaraca i bikijade kroz pojmove teške i disonantne baštine

Sažetak

Nematerijalna baština nerijetko postaje prijepornom. Takva baština dobiva naziv teška, ali i disonantna baština. Cilj ovoga rada je definirati pojmove nematerijalne kulturne baštine, teške baštine i disonantne baštine. U radu se kroz dva primjera iz hrvatske tradicijske kulture, bećarac i bikijadu, nastoji pokazati kako teška i disonantna baština nisu samo svjetske teme, već su uvelike primjenjive na domaćoj kulturnoj sceni. Bećarac, unatoč tome što se smatra dijelom kulture, nerijetko nalazi osude i kritike zbog neprimjerenih stihova koji se pjevaju tijekom izvedbi. Bikijada, kao izuzetak iz Zakona, smatra se tradicijskom kulturom, dok se drugi oblici borbi životinja zabranjuju. Građa korištena u radu je prikupljena iz do sada objavljene stručne literature te na internetskim portalima.

Ključne riječi: bećarac, bikijada, nematerijalna baština, teška baština, disonantna baština

Analysis of „bećarac“ and „bikijada“ through the concepts of difficult and dissonant heritage

Summary

Intangible heritage often becomes controversial. Such heritage is called difficult, but also dissonant heritage. The aim of this paper is to define the concepts of intangible cultural heritage, difficult heritage and dissonant heritage. Through two examples from Croatian traditional culture, bećarac and bikijada, the paper tries to show that difficult and dissonant heritage are not only global topics, but are largely applicable on the domestic cultural scene. Bećarac, despite being considered part of the culture, often finds condemnation and criticism due to inappropriate lyrics sung during performances. Bikijada, as an exception to the Law, is considered a traditional culture, while other forms of animal fighting are prohibited. The material used in the work was collected from professional literature published so far and on Internet portals.

Key words: bećarac, bikijada, intangible heritage, difficult heritage, dissonant heritage